

Таким чином, фінансово-економічний механізм включає комплексну взаємодію фінансових інструментів за допомогою яких забезпечуються оптимальні параметри формування фінансових ресурсів та максимальна ефективність їх використання для забезпечення економічного, інноваційного розвитку та соціальних потреб громадян. Дотримання зазначених шляхів підвищення ефективності функціонування фінансового механізму є запорукою його успішної реалізації в ході управління фінансами на централізованому і децентралізованому рівнях.

Список використаних джерел

1. Іванова В.В. Економіка, заснована на знаннях, та економіка знань: адекватність використання категорій // Механізм регулювання економіки. – 2011. – № 3. – С.47-54.
2. Луциків І. В. Інноваційна взаємодія як метод активізації інноваційної діяльності // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції студентів і молодих учених «Соціально-економічні аспекти розвитку економіки», 2017. – С. 50–53.
3. Лазутін Г. І. Сучасні тенденції розвитку інноваційної діяльності // Економіка і прогнозування. 2017. – № 2. – С. 99– 113.
4. Обліково-фінансовий механізм інноваційної взаємодії суб'єктів господарювання в контексті трансформації економіки [Текст] : монографія / Н. О. Бондар, О. В. Гребенікова, О. В. Дегтярьова та ін.; за наук. ред. Т. В. Калінеску. – Харків : Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харків. авіац. ін-т», 2023. – 160 с

РОЛЬ СОЦІАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Лугова Вікторія

кандидат економічних наук, доцент
viktoriiia.luhova@hneu.net

Мішина Світлана

кандидат економічних наук, доцент
svitlana.mishyna@hneu.net

Сотнікова Юлія

кандидат економічних наук, доцент
Yuliia.Sotnikova@hneu.net

Кафедра соціальної економіки

Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця

В умовах сучасного світу, де економічні виклики тісно переплітаються з соціальними, соціальна економіка набуває все більшого значення. Вона пропонує інноваційні підходи до створення робочих місць, збереження

довкілля, забезпечення соціального добробуту та розвитку громад. Соціальна економіка також сприяє розширенню участі громадян у прийнятті рішень і розвитку більш справедливих та інклюзивних суспільств, що свідчить про актуальність обраної теми дослідження.

Метою даної роботи є дослідження сучасних поглядів на соціальну економіку, її особливостей та основних принципів, ролі у сучасному суспільстві та перспектив розвитку в Україні.

Аналіз останніх робіт, що стосуються різноманітних аспектів соціальної економіки свідчить про значущість цієї проблематики для будь-якого суспільства, кожної держави. Зокрема дослідники Національної школи політичних досліджень та державного управління (Румунія) А. Матей, А. Д. Доробанту розглядають соціальну економіку та її значення для місцевого розвитку та соціальної єдності. Вони зазначають, що соціальна економіка виникає на злитті сфери бізнесу та соціальної сфери, оскільки основною метою соціальної економіки є не отримання прибутку, а добробут зацікавлених сторін і соціально-економічне залучення. Соціальна економіка сприяє розвитку економіки, що створює соціальну згуртованість, формуючи новий менталітет для місцевого соціально-економічного середовища [1].

А. Амін визначає соціальну економіку як ринки, чітко орієнтовані на задоволення соціальних потреб, як правило, через третій сектор – для підтримки засобів до існування та надання соціальних послуг. Автор наголошує, що соціальна економіка, яка колись вважалася додатком до ринків і держав і, можливо, навіть залишком, зараз розглядається як законний гравець у множинній економіці, здатний процвітати завдяки зусиллям індивідів і організацій, відданих етичному підприємництву. Майбутній капіталізм потребуватиме енергію соціальної економіки у створенні нових ринків і задоволенні потреб соціального забезпечення, тому участь у соціальній економіці є водночас винагородою та розширенням можливостей [2]

Д.Кім, В.Чо та Б.Аллен зазначають, що організації соціальної економіки (SEO), які покликані приносити користь суспільству, сьогодні привертають все більшу увагу як альтернатива суто прибутковим підприємствам. Дослідники стійкість цих гібридних організацій була поставлена під сумнів через труднощі досягнення подвійних результатів фінансової діяльності та соціальної мети. У цій статті використовується підхід із аналізу причинно-наслідкових процесів (CPT) і аналізуються вісім пошукових систем для дослідження загальних характеристик стійких пошукових систем. Результати аналізу показують, що ефективне лідерство є достатньою (але не обов'язковою) умовою для виживання оптимістів, тоді як лідерство є необхідною (але не достатньою) умовою для процвітання оптимістів. Вважається, що бізнес-конкурентоспроможність необхідна для довгострокового успіху та ефективності пошукових систем. Спільна мережа є умовою, що сприяє процвітанню пошуковиків, але не є необхідною умовою їхнього виживання [3].

Професори Дж. Поттс та Дж. Гартлі, досліджуючи проблеми соціальної економіки, приділяють суттєву увагу процесу економічних інновацій. Вони

розглядають три нові підходи до вивчення зростання знань в економічних системах, яке безпосередньо спричинене соціокультурними механізмами та динамікою. Перші – це так звані «ринки соціальних мереж» і «ринки комплектування новинок». Другий поширюється від «загальних благ знань» до «спільних благ інновацій». Третій – соціокультурний семіотичний процес групової динаміки. Ці моделі представляють різні способи, якими соціальна економіка створює новизну та інновації [4].

Українські дослідники також не оминають проблеми розвитку соціальної економіки. Зокрема у статті М. Дзямулича досліджено сучасні особливості формування системи соціальної економіки в Україні в умовах трансформації глобальної економічної системи під впливом інтенсифікації розвитку інформаційних технологій [5]. У цій роботі соціальна економіка розглядається як достатньо значний перелік різноманітних напрямів специфічної діяльності, які за своєю сутністю мають належну кількість потенційних можливостей щодо забезпечення участі населення та об'єднаних територіальних громад для участі в програмах стимулювання соціально-економічного розвитку загалом та формуванні підходів щодо розширеного створення нових робочих місць зокрема. Автор обґрунтовує висновок, що поєднання потреби соціальної економіки у задоволення попиту на робочі місця зі здатністю цифрової економіки в їх генерації при формуванні нових високотехнологічних галузей дозволяє підвищити загальну ефективність сектору соціальної економіки в Україні [5].

Стукало Н. та Сімахова А. аналізують традиційні та новітні світові тенденції розвитку соціальної економіки – транснаціоналізацію, регіоналізацію, інституціоналізацію, цифровізацію, інтелектуалізацію, інновації, технологізацію, інклюзивність, екологізацію економіки. Авторки наголошують, що соціальна економіка служить для задоволення суспільних потреб, а також сприяє реалізації індивідуального потенціалу кожної людини. У їхній статті критично оцінено позитивні та негативні впливи новітніх глобальних тенденцій на соціалізацію економік країн світу та запропоновано напрями посилення позитивного впливу глобальних тенденцій розвитку на соціальну економіку [6].

Соціальна економіка – це підхід до економічного розвитку, який акцентує увагу на соціальних аспектах і прагне досягти справедливого та інклюзивного розвитку [7].

До основних принципів соціальної економіки відносять:

пріоритетність особистих та соціальних цілей порівняно з капіталом;

добровільне і відкрите членство;

демократичний контроль за членством (не стосується фондів, оскільки в них немає членів);

поєднання інтересів членів / користувачів та/або загального інтересу;

захист і застосування принципів солідарності та відповідальності;

автономне управління і незалежність від органів державної влади;

використання більшої частини утворених надлишків для досягнення цілей сталого розвитку, надання послуг, що відповідають інтересам членів або загальносуспільним інтересам [8].

Україна знаходиться на шляху до становлення соціальної економіки, проте цей процес є складним і потребує комплексного підходу, спільних зусиль держави, бізнесу та громадськості. Важливо створити сприятливі умови для розвитку соціальних підприємств та сприяти їхньому зростанню для досягнення сталого та інклюзивного економічного розвитку, зокрема

створювати сприятливі умови для розвитку соціальних підприємств, які б забезпечували послуги та товари з соціальною спрямованістю, створення програм підтримки, податкових пільг;

застосовувати механізми фінансової підтримки для соціальних підприємств, включаючи доступ до кредитів за спеціальними умовами та грантову підтримку;

залучати громадські організації та інші неприбуткові установи до розвитку соціальної економіки, оскільки вони мають значний потенціал у вирішенні соціальних проблем тощо.

Розвиток соціальної економіки надає значні переваги для суспільства, серед яких соціальна справедливість, регіональний розвиток, екологічна стійкість, інновації (табл. 1):

Таблиця 1 Перспективи розвитку соціальної економіки в Україні

Складова	Перспективи розвитку
Соціальна справедливість й інклюзивність	Створення більш справедливого та інклюзивного суспільства. В Україні існує багато соціальних проблем, таких як бідність, нерівність, дискримінація, які можна ефективно вирішувати через соціальну економіку. Соціальні підприємства можуть створювати робочі місця для вразливих верств населення, сприяючи їх соціальній інтеграції
Регіональний розвиток та децентралізація	Децентралізація в Україні відкриває нові можливості для розвитку соціальної економіки в регіонах. Соціальні підприємства можуть стати важливими інструментами для стимулювання регіональної економіки, створюючи можливості для самозайнятості та розвитку локальних спільнот. Регіональна зосередженість дозволяє краще реагувати на місцеві потреби та створювати більш сталу економічну основу
Екологічна стійкість	Соціальна економіка також сприяє екологічній стійкості. Соціальні підприємства, які акцентують увагу на сталому розвитку та екологічно чистих технологіях, можуть бути рушійною силою для екологічних змін. Це може включати розвиток зеленої енергетики, переробку відходів, екологічно орієнтоване виробництво тощо
Інновації та соціальне підприємництво	Соціальні підприємства пропонують нові підходи до вирішення соціальних проблем, що можуть стати моделлю для інших секторів економіки. Розвиток інноваційних стартапів із соціальним спрямуванням може стати важливим елементом розвитку соціальної економіки

Загалом, соціальна економіка має великий потенціал для покращення якості життя людей, зміцнення соціальної справедливості та створення стійкого інклюзивного економічного розвитку. Її розвиток є важливим завданням для сучасного суспільства, особливо в умовах зростаючих економічних та соціальних викликів.

Список використаних джерел

1. Matei A., Dorobantu A. D. Social Economy – Added Value for Local Development and Social Cohesion. *Procedia Economics and Finance*. Vol. 26, 2015, P. 490-494
2. Amin A. Extraordinarily ordinary: working in the social economy. *Social Enterprise Journal*. 2009. Vol. 5. No. 1. pp. 30-49. <https://doi.org/10.1108/17508610910956390>
3. Kim D., Cho W., Allen B. Sustainability of social economy organizations (SEOs): An analysis of the conditions for surviving and thriving. *The Social Science Journal*. 2024. 61(1), pp. 93–109. <https://doi.org/10.1080/03623319.2020.1799174>
4. Potts J., Hartley J. How the Social Economy Produces Innovation. *Review of Social Economy*. 2015. No 73(3). Pp 263–282. <https://doi.org/10.1080/00346764.2015.1067756>
5. Дзямулич М. Формування соціальної економіки в Україні. Економічний форум. 2022. № 1 (3). pp 3-8. <https://doi.org/10.36910/6775-2308-8559-2022-3-1>.
6. Stukalo N., Simakhova A. Global trends in the social economy development. *Міжнародна економічна політика*. 2021. № 1. С. 7–22.
7. Назарова Г. В., Гончарова С. Ю., Сотнікова Ю. В., Аграмакова Н. В. Соціальна економіка [Електронний ресурс]. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. 285 с. Режим доступу: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/22019>
8. Chaves-Avila R., Monzon J.L. The social economy in the European Union. *European Economic and Social Committee*, 2012. URL: <http://surl.li/bqypl>

АНАЛІЗ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ УКРАЇНИ З ЦУКРОМ

Левкович Микита

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
niks-l@ukr.net

Чорна Тетяна

кандидат технічних наук, доцент
t.m.chorna@dpu.edu.ua

кафедра митної справи та товарознавства
Державний податковий університет, Україна

Ринок цукру України досить специфічний: з одного боку, держава наразі виступає одним із європейських лідерів по виробництву бурякового цукру, з